

WILFRED THESIGER

NISIPURILE ARABE

Traducere și note de Mihaela Negrilă

POLIROM
2015

Wilfred Thesiger, *Arabian Sands*

Copyright © The Estate of Wilfred Thesiger, 1959, 1984, 1991
All rights reserved

© 2015 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a detinătorului copyrightului reprezentă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © rechitansorin/Depositphotos.com

www.polirrom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

THESIGER, WILFRED

Nisipurile arabe / Wilfred Thesiger; trad. din lb. eng. și note de Mihaela Negrilă. – Iași:
Polirom, 2015

Index

ISBN print: 978-973-46-5149-8
ISBN ePUB: 978-973-46-5290-7
ISBN PDF: 978-973-46-5291-4

I. Negrilă, Mihaela (trad.)

910.4(6)

Printed in ROMANIA

Cuprins

Prefață	7
Prefață la ediția din 1991	11
Cuvânt înainte	13
Prolog	17
1. Abisinia și Sudan	19
2. Preludiu în Dhofar	43
3. Nisipurile din Ghanim	58
4. Pregătiri secrete la Salalah	79
5. Intrarea în deșertul Rub al-Khali	105
6. La marginea deșertului Rub al-Khali	121
7. Prima traversare a deșertului Rub al-Khali	139
8. Întoarcerea la Salalah	161
9. De la Salalah la Mukalla	187
10. Pregătiri pentru a doua traversare	209
11. A doua traversare a deșertului Rub al-Khali	227
12. De la Sulaiyil la Abu Dhabi	247
13. Coasta Piratilor	268
14. O vacanță în Buraimi	285
15. Nisipurile mișcătoare Umm al-Samim	302

16. Nisipurile Wahiba.....	312
17. Ușa se închide.....	326
Denumirile în limba arabă ale plantelor menționate	
în carte și corespondentul lor științific.....	339
Lista principalelor personaje din diversele călătorii	
340	
<i>Index.....</i>	343

Pe moment am crezut că glumea, dar apoi mi-am dat seama că vorbea serios, că partea cea mai grea a călătoriei, pe care eu o crezusem în urma noastră, încă ne aștepta.

Era miezul nopții când Al-Auf a spus în sfârșit: „Să ne oprim aici. Vom dormi un pic și le vom oferi cămilelor o pauză. Uruq al-Shaiba nu e departe acum”. În visele mele din acea noapte, dunele se înălțau amenințător deasupra noastră, mai înalte decât Himalaya.

Al-Auf ne-a trezit din nou când încă era întuneric. Ca de obicei, bin Kabina a făcut cafea, iar picăturile cu gust picant pe care ni le-a turnat ne-au stimulat, dar nu ne-au încâlzit. Luceafărul-de-dimineață răsărise deasupra dunelor. Lucrurile lipsite de contur și-au redobândit forma la prima geană de lumină slabă a zorilor. Protestând, cămilele s-au săltat în picioare. Am mai zăbovit un răstimp lângă foc, apoi Al-Auf a zis „Haideți” și am pornit la drum. Sub picioarele mele, nisipul grăunțos era rece ca zăpada înghețată.

Ne aflam în fața unei dune la fel de înalte sau poate chiar mai înalte decât cea pe care o trecuserăm în ziua precedentă, însă aici culmile erau mai abrupte și mai pronunțate, formând adesea vârfuri înjosul căror crestele se lăsau ca niște draperii. Aceste nisipuri, de o culoare mai deschisă decât cele pe care le traversaserăm, erau foarte moi și se revărsau în jurul picioarelor noastre, în timp ce cămilele se chinuiau să urce pantele. Aducându-mi aminte cât de puțin mă preveniseră cămilele muribunde cu privire la iminenta lor moarte în urmă cu doisprezece ani în ținutul Danakil, m-am întrebat cât aveau să mai reziste aceste animale, deoarece tremurau foarte tare ori de câte ori se opreau. Când una refuza să meargă, o săltam de căpăstru, o împingeam din spate și ridicam poverile de pe ambele părți în timp ce mânam cu brațele animalul care mugea în sus pe pantă. Uneori, câte una se aseza pe burtă și refuza să se ridice, iar atunci trebuia să o descărcăm și să cărăm noi înșine burdufurile cu apă și desagile. Nu că ar fi fost grele, căci mai aveam doar câteva galioane de apă și câteva mâini de făină.

Conduceam animalele tremurânde, șovăitoare, în sus de-a lungul marilor culmi întinse, unde crestele ca niște lame de cuțit se fărâmițau sub picioarele noastre. Deși era o muncă epuizantă, însoțitorii mei erau întotdeauna blâzni și foarte răbdători. Soarele dogorea fierbinte și mă simțeam gol pe dinăuntru, bolnav și amețit.

În timp ce mă chinuia să urc panta, în nisipul până la genunchi care se mișca întruna, inima îmi bubuiua nestăpânit și setea mi se agrava. Îmi venea greu să înghit; până și urechile mi le simteam blocate și, totuși, știam că mai erau multe ore insuportabile până să pot bea ceva. Mă opream să mă odihnesc, lăsându-mă jos pe nisipul fierbinte, și parcă imediat îi auzeam pe ceilalți strigând: „Umbarak, Umbarak!"; vocile lor păreau încordate și râgușite.

Ne-a luat trei ore să traversăm această culme.

Pe vârf nu existau pante ușor ondulate aşa cum întâlniserăm cu o zi înainte. În schimb, pe spinarea dunei se înălțau trei lanțuri de dune mai mici, iar dincolo de ele nisipul cobora către o întindere de sare dintr-o altă imensă adâncitură pustie dintre munții de nisip. Culmea de la capătul îndepărtat părea chiar mai înaltă decât cea pe care ne aflam, iar în spatele ei erau altele. Am privit în jur, căutând instinctiv o cale de scăpare. Privirea nu-mi era blocată de nimic. Undeva, la cea mai mare depărtare, nisipurile se contopeau cu cerul, însă în acea infinitate a spațiului nu puteam zări nimic viu, nici măcar o plantă ofilită care să-mi dea speranță. „N-am văzut nici o apucă", m-am gândit eu. „Nu ne putem întoarce, iar cămilele noastre nu vor reuși niciodată să urce încă una dintre aceste dune îngrozitoare. Suntem terminați de-a binele." Tăcerea se revărsa asupra mea, înăbușind vocile tovarășilor mei și neastămpărul cămileyelor.

Am coborât în vale și, cumva – n-am să știu niciodată cum au reușit cămileyele să facă treaba asta –, am urcat pe partea cealaltă. Acolo, extrem de obosiți, ne-am prăbușit. Al-Auf ne-a dat fiecărui un pic de apă, cât să ne udăm gura. „Avem nevoie de asta dacă e să mergem mai departe", a spus el. Soarele amiezii decolorase nisipurile. Bancuri răzlete de nori cumulus aruncau umbre peste dune și întinderile de sare și dădeau iluzia că ne aflam undeva sus, printre creștele alpine, cu lacuri înghețate albastre și verzi în vale, jos departe. Pe jumătate adormit, m-am răsucit, dar nisipul m-a ars prin cămașă și m-a trezit din vise.

După două ore, Al-Auf ne-a zis să ne ridicăm. În timp ce mă ajuta să-mi încarc cămila, a zis:

— Înveselește-te, Umbarak, de data asta chiar suntem dincolo de Uruq al-Shaiba.

Când am arătat spre culmile din fața noastră, a răspuns:

— Pot găsi un drum printre ele; nu e nevoie să trecem peste.

Ne-am continuat drumul până la asfințitul soarelui, dar mergeam pe firul accesibil al reliefului zonei, urmând văile și fără a mai încerca să urcăm dunele. Nu am fi fost în stare să mai trecum una. Pe panta unde ne-am oprit era un pic de *qassis* proaspăt. Speram că această descoperire norocoasă ne va oferi un pretext să ne opriim aici peste noapte, dar, după ce am mâncat, Al-Auf s-a dus să strângă cămilele, spunând: „Trebue să mergem mai departe căt e răcoare, dacă e să ajungem vreodată la Dhafara”.

Ne-am oprit mult după miezul nopții și am pornit din nou în zori, încă epuizați din cauza încordării și a multelor ore de mers din ziua precedentă, dar Al-Auf ne-a încurajat spunând că ce era mai rău a trecut. În mod sigur, dunele erau mai joase decât fuseseră înainte, mai uniforme în înălțime și mai rotunjite, cu mai puține creste. La patru ore după ce am pornit la drum am dat de dealuri domoale din nisip auriu și argintiu, dar tot nu exista nimic de mâncare pentru cămile.

Un iepure a tășnit de sub un tufiș, iar Al-Auf l-a lovit mortal cu bățul. Ceilalți au strigat: „Dumnezeu ne-a dat carne!”. Vorbiserăm zile întregi despre mâncare; fiecare conversație părea să ducă înapoi la hrană. De când plecaserăm din Ghanim, fusesem tot timpul conștient de durerea surdă a foamei; însă în seara aceea aveam gâtul uscat chiar și după ce am băut ceva, aşa încât mi-a venit greu să îngheț pâinea uscată pe care Musallim ne-a pus-o în față. Toată ziua ne-am gândit și am vorbit despre iepure, iar pe la ora trei după-amiază nu am mai rezistat și ne-am oprit să-l gătim. Mabkhaut a propus:

— Haideți să-l frigem în pielea lui în jăratic. Așa vom face economie la apă, căci nu ne-a mai rămas prea multă.

— Nu, pentru Dumnezeu! Nici măcar nu sugera așa ceva, a spus bin Kabina, conducând corul de proteste. Apoi, întorcându-se spre mine, a zis: Nu vrem carne arsă a lui Mabkhaut. Supă. Vrem supă și un supliment de pâine. Astăzi vom mâncă bine chiar dacă vom suferi de foame și sete mai târziu. Pe Dumnezeu, mi-e foame!

Am convenit să facem supă. Trecuserăm de Uruq al-Shaiba și intenționam să sărbătorim evenimentul cu acest dar de la Dumnezeu. Dacă animalele noastre nu cădeau din picioare, eram în

siguranță; chiar dacă ni se termina apa, am fi trăit ca să ajungem la o fântână.

Musallim a făcut o cantitate de pâine aproape dublă față de raia noastră obișnuită, în timp ce bin Kabina a gătit iepurele. S-a uitat la mine și a spus:

— Miroslul acestei cărni mă face să leșin.

Când a fost gata, a împărțit-o în cinci. Erau porții foarte mici, deoarece un iepure din Arabia nu e mai mare decât un iepure englezesc, iar acesta nici măcar nu era un animal adult. Al-Auf a pus nume bețișoarelor și Mabkhaut le-a tras la sorți. Fiecare dintre noi și-a luat grămăjoara de carne care îi fusese sortită. Pe urmă bin Kabina a zis:

— Dumnezeule! Am uitat să împart ficatul.

— Dă-i-l lui Umbarak, au zis ceilalți.

Am protestat, spunând că ar trebui să-l împartă, dar au jurat pe Dumnezeu că nu-l vor mâncă și că trebuia să-l mănânc eu. Până la urmă l-am luat, știind că nu se cuvenea să fac asta, însă prea lacom după această bucătică în plus de carne ca să-mi pese.

Apa era aproape pe terminate și mai aveam făină doar pentru vreo săptămână. Cămilelor infometate le era atât de sete, încât refuzaseră să mânânce niște buruieni pe jumătate uscate pe lângă care trecuseră. Trebuia să le adăpăm neapărat peste o zi sau două, căci altfel mureau. Al-Auf ne-a spus că avea să ne ia încă trei zile pentru a ajunge la fântâna Khaba din Dhafara, dar că nu departe de acolo exista o fântână cu apă foarte sălcie. Credea că s-ar putea ca animalele să bea această apă.

În seara aceea, după ce am călărit ceva mai mult de o oră, s-a întunecat brusc. Crezând că un nor acoperise luna plină, m-am uitat peste umăr și am văzut că era o eclipsă și că jumătate din lună era deja ascunsă. Bin Kabina a observat-o în același moment și a izbucnit într-o cântare pe care au început să o fredoneze și ceilalți.

Dumnezeu dăinuiește veșnic.

Viața omului e scurtă.

Pleiadele sunt deasupra capului.

Luna e printre stele.

În rest, nu au acordat nicio atenție eclipsei (care era totală), ci s-au uitat în jur după un loc în care să ne ridicăm tabăra.

Am pornit la drum foarte devreme în dimineața următoare și am călărit fără oprire șapte ore peste dealurile domoale, accesibile. Culoarea acestor nisipuri era vie, variată și neașteptată: în unele locuri era culoarea cafelei măcinată, în altele cărămizie, purpurie sau o nuanță ciudată de verde-auriu. Existau mici întinderi albe de ghips, mărginile cu *shanan*, o săricică verde-cenușie, care creștea în vâi. Ne-am odihnit două ore pe nisipul de culoarea săngelui uscat și apoi ne-am mânat din nou cămilele la drum.

Deodată, am fost somați de un arab care stătea întins în spatele unei tufe pe creasta unei dune. Puștile noastre erau pe cămile, căci nu ne așteptam să întâlnim pe nimeni aici. Musallim era ascuns după cămila mea. L-am privit cum își scotea pușca. Însă Al-Auf a zis:

— Este vocea unui rashid.

A pășit înainte și a vorbit cu arabul ascuns, care s-a ridicat și a venit să-l întâmpine. S-au îmbrățișat și au stat de vorbă până când ne-am dus la ei. L-am salutat pe bărbat și Al-Auf a spus:

— Este Hamad bin Hanna, un șeic din neamul Rashid.

Era un bărbat bine clădit, cu barbă, între două vîrste. Avea ochii apropiati și un nas lung, cu vîrful bont. Și-a adus cămila din spatele dunei în timp ce noi am descărcat.

I-am făcut cafea și am ascultat vîstile pe care le avea. Ne-a spus că era în căutarea unei cămile rătăcite când a dat peste urmele noastre și că a crezut că eram un grup de atacatori din sud. Colectorii de impozite ai lui Ibn Saud se aflau în Dhafara și Rabadh, strângând tributul de la triburi. Iar la nord de noi erau oameni din triburile Rashid, Awamir, Murra și Manahil.

Trebuia să evită orice contact cu alți arabi decât cei din neamul Rashid și, dacă se putea, chiar și cu aceștia, astfel încât vîstea prezentei mele să nu se răspândească printre triburi, deoarece nu aveam niciun chef să fiu arestat de colectorii de impozite ai lui Ibn Saud și dus să dau explicații pentru prezența mea aici în fața lui Ibn Jalawi, necruțătorul guvernator din Hasa. Karab din Hadhramawt făcuse raiduri prin aceste nisipuri cu un an înainte, astfel încât exista și riscul serios de a fi confundați cu atacatorii, de vreme ce urmele cămilor noastre indicau că am venit din stepele sudice. Acest risc ar fi sporit dacă ar fi părut că îi evitam pe arabi, deoarece

călătorii cinstiți nu treceau niciodată pe lângă o tabără temporară fără a căuta vești și mâncare. Avea să fie foarte dificil să scăpăm nedepistați. Mai întâi trebuia să ne adăpăm cămilele și să scoatem apă pentru noi însine. Pe urmă trebuia să ajungem cât mai aproape de Liwa și să trimitem pe cineva la săteni ca să ne cumpere destulă hrană pentru cel puțin încă o lună. Hamad mi-a spus că Liwa aparținea neamului Al-bu Falah din Abu Dhabi. A spus că aceștia încă se luptau cu Said bin Maktum din Dubai și că, deoarece aveau loc multe atacuri, arabii vor fi foarte mult în alertă.

Am pornit din nou la drum după-amiaza târziu și am mers până la apusul soarelui. Hamad a venit cu noi și a spus că va rămâne până când vom face rost de hrană din Liwa. Știind unde se aflau taberele arabilor, ne putea ajuta să-i evităm. A doua zi, după un drum de şapte ore, am ajuns la Khaur Sabakha, la marginea nisipurilor din Dhafara. Am curățat fântâna și am găsit apa sălcie la o adâncime de doi metri, atât de sălcie, că până și cămilele au băut doar foarte puțină, după care au refuzat-o. Adulmecau însetate apa cu care Al-Auf încerca să le ademenească dintr-o găleată din piele, însă doar își înmuiau buzele în ea. Le-am acoperit nasul, însă tot n-au vrut să bea. Cu toate acestea, Al-Auf zicea că arabi beau această apă amestecată cu lapte, iar când mi-am exprimat neîncrederea a adăugat că dacă unui arab i-ar fi cu adevărat sete, acesta chiar ar omorî o cămilă ca să bea lichidul din stomacul ei sau i-ar vârî un băt pe gât și i-ar bea voma. Am pornit din nou la drum până aproape de apusul soarelui.

A doua zi după-amiaza, când ne-am oprit, Al-Auf ne-a spus că ajunseserăm în Dhafara și că fântâna Khaba era aproape. A zis că se va duce să aducă apă dimineață. Am terminat puțina apă rămasă într-un burduf. A doua zi am rămas unde ne aflam. Hamad a spus că va merge după vești și se va întoarce în ziua următoare. Al-Auf, care s-a dus cu el, a venit înapoi după-amiaza cu două burdufuri pline cu apă care, deși ușor sălcie, era delicioasă după resturile murdare și urât mirosoitoare pe care le băuserăm cu o seară înainte.

Era 12 decembrie, trecuseră paisprezece zile de când plecaserăm de la Khaur bin Atarit din Ghanim.

Seara, cum nu mai era necesar să măsurăm fiecare cană de apă, bin Kabina a făcut mai multă cafea, în timp ce Musallim ne-a mărit rațiile de făină cu câte o cană. Era o extravaganță, însă simțeam că